

Éretlenségi?

kellene mindig alkalmazni, amikor legalább megpróbáljuk megérteni a másik fél véleményét és hozzáállását, anélkül, hogy minden áron a saját igazunknak akarunk érvényt szerezni – elég gyakran még a fölérendelt pozícióit is kihasználva. Szerintem túl kevesen vagyunk ahhoz, hogy időnként, energiánkat ilyen fölösleges viszályokra fordítsuk, ahelyett, hogy a nemzeti összetartozást, megértést és közös céljainkat helyeznénk előtérbe.

■ Még egy mondat erejéig, mi volna, amit üzeni szeretnél a kollégáknak?

■ Soha és semmilyen körülmények között, pozícióban vagy nélküle, ne felejtse el, hogy ők mindenek előtt pedagógusok, a nemzet tanítói, akiknek ebből eredően kötelességeik vannak és tudják, hogy:

- „Ha egy gyerek szidalmakban él, megtanulja az ítélkezést.
- Ha egy gyerek haragban él, megtanulja a harcot.
- Ha egy gyerek félelemben él, megtanulja a rettegést.
- Ha egy gyerek szánalomban él, megtanulja az önsajnálatot.
- Ha egy gyerek gúnyban él, megtanulja a szégyent.
- Ha egy gyerek féltékenységekben él, megtanulja az irigységet.
- Ha egy gyerek szégyenben él, megtanulja a büntudatot.
- Ha egy gyerek biztatásban él, megtanulja az önbizalmat.
- Ha egy gyerek megértésben él, megtanulja a türelmet.
- Ha egy gyerek dicséretben él, megtanulja az önbecsülést.
- Ha egy gyerek megértésben él, megtanulja a szeretetet.
- Ha egy gyerek helyeslésben él, megtanulja magát szeretni.
- Ha egy gyerek elismerésben él, megtanulja, hogy jó, ha célja van.
- Ha egy gyerek önzetlenségben él, megtanulja a nagylelkűséget.
- Ha egy gyerek tisztességben és őszinteségben él, megtanulja, mi az igazság és a becsület.
- Ha egy gyerek biztonságban él, megtanulja, hogy bízzon magában és a többiekben.
- Ha egy gyerek barátságban él, megtanulja, hogy jó a világban élni.
- Ha egy gyerek nyugalomban él, megtanulja megtalálni a saját békéjét.”

Így legyen!

Az idei írásbeli érettségi vizsgán a tesztek befejezése után sok diák megdöbbsent, hogy még a tankönyvekben, szótárakban, lexikonokban sem találtak egyértelmű választ néhány kérdésre. A legjobbak aggódnak, hogy elegendő lesz-e ez a pontszám az igényes felvételikhez, míg a gyengébbek félnek, hogy nem teljesítették a 33 százalékos minimális szintet.

Érdekes kissé közelebről megnéznünk, mi is a gond. Diákoknak, szakosoknak írom ezt, hogy tiltakozzanak, hogy a kétes feladatokat töröljék a feladatok közül, és csak a maradékból számolják ki a helyes megoldások százalékarányát.

Az idei magyar nyelv és irodalom érettségi tesztjeivel kapcsolatban néhány feljegyzés a 7446-os kódszámú tesztlap alapján. (Megjegyzés: a másik feladatlapon is ugyanezeket a feladatokat tartalmazta, de nem ilyen sorrendben, azok sorszáma nem egyezik ezekkel.)

■ A 4. feladatsorban a 26. feladat: „Az 4. számú szónoki beszéd részei közé tartozik az argumentatio. Jelölje meg ennek a magyar megfelelőjét!” (már a kérdés két nyelvhelyességi problémát okoz: a mondat elején „A” névelő kelle, és az argumentáció kifejezés pedig már magyaros kiejtés szerint írásban is meghonosodott, ezért helyesebb.)

A négy válaszlehetőség közül egyik sem tartalmazza a helyes megoldást, vagyis az érvelést, mert csupán a „bizonyítást, befejezést, cáfolást és kitérést” említi. Mivel a bizonyítás és a cáfolás is érveket igényel, ezért azzal sem indokolható a felsorolás, hogy a bizonyítás egyik eszköze, mert nem kizárólagos. A kérdést tehát törölni kell!

■ Az 5. feladatsorban Keats Óda egy görög vázához c. verséből kiindulva a 33. feladat: „Értelmezze az 5. számú idézet alábbi sorait!

„Ha rajtunk múlás üli már torát.
Te megmaradsz...”

A válaszlehetőségek viszont csupán ennek az első sorára vonatkoznak, vagyis arra, hogy **halálunk után** (amikor már meghaltunk), de a négy lehetséges válasz közül egyik sem értelmezi a másik sort, hogy a váza szépsége, vagyis a szépség akkor is megmarad, maradandó, örökkévaló. Elegendő lett volna tehát az első sort értelmeztetni, mivel így egyik válasz sem teljes. A szerző valószínűleg a „ha már nem leszünk az élők sorában” lehetőségre gondolt, de ilyen kérdésfelvetés alapján

csak félig igaz, és nem a kijelölt sorok értelmezése. Javasolom a feladat törlését!

■ A 39. feladat Byronra vonatkozik, a byronizmusnak nevezett pesszimista életérzésre, amit angolul spleenként emlegetünk. Ennek magyar megfelelőjét kellett beírni a nyitott kérdésben. Erre az elfogadható helyes válaszként a „világfájdalom” szerepel. Ám ha megemlégették az angol kifejezést, akkor annak minden szótári megfelelőjét is el kell fogadnunk (komor, életunt, búskomor, rosszkedv, unalom stb.), de azt is, amit a tankönyv ír, hogy **csömör, megcsömörlött, életuntság**. Javasolom újraértékelni, és valamennyi kifejezést elfogadni, esetleg törölni a kérdést!

■ A 40. feladatban J. Keats kapcsán jelzik, hogy önmagát képezte. „Írja le az önművelésen, önképzésen alapuló módszer vagy az ilyen személy megnevezését idegen szóval.” Meglepett volna, ha több idegen nyelven, pl. szlovákul írják be (sebvázdelávanie). A magyar nyelvben gyakran használt autodidakták, autodidaktikus szerepelt csupán elfogadhatóként, de maga a módszer az **autodidaxis**, és ez nincs a kínálatban, ezt nem vették figyelembe. Újraértékelésre, illetve törlésre javasolom ezt a feladatot!

■ A 6. feladatsorban Anakreón *Gyűlölm azt...* kezdetű epigrammája alapján készültek a kérdések. A 43. feladat a következő: „Döntse el, melyik meghatározás illik leginkább Anakreónra! (A) a művészetek szépségének legnagyobb költője (B) a szerelem érzésének legkifinomultabb költője (C) kiváló bordalok költője (D) harci elégiák költője”

A diákok tankönyve is azt tárgyalja, hogy Anakreón témája a szerelem, a bor mánora, az élet bölcs élvezete. A helyes válasz nagyon jó filológiai érzéssel a C válasz lenne megközelítőleg, ha úgy gondoljuk, hogy a legnagyobb és legkifinomultabb jelzőt nem adhatjuk senkinek sem. A tankönyv azt írja a költőről - ami nem lehet „szentírás”, mert műveinek csak töredéke maradt fenn -, hogy „a görög bordal legnagyobb művelője”, de azt is, hogy „a tökéletes boldogságot... a bor mánora és a szerelem nyújthatja”. Más könyvek a szerelem és bor költőjének nevezik. Nem eldöntött ez a kérdés irodalmárokkörében sem. Miért akarják ezt az érettségi negyedik napján egy érettségizővel elbíráltatni? Főleg akkor, ha erre a tankönyv sem kínál megoldást. A feladatot tehát törölni kell!

■ A 7. feladatsor elején egy kiállításról szóló tudósítást (a hírnél terjedelmesebb) részletét olvashatjuk szövegértési feladatként.

Az 50. feladat: „Állapítsa meg, hogy milyen információt nem tudhatunk meg Gertrudisról a szöveg alapján!”

A négy válasz között kettő is megfelelőnek mutatkozik, mert nem tudhatjuk meg az idézett szövegből, hogy Gertrudis ki által halt meg, de azt sem, hogy milyen családból származott. Bár a szöveg jelzi, hogy a kiállításon megismerhetjük Gertrudis családját, de ezeket az információkat az idézett szöveg, amire a kérdés vonatkozik, nem tartalmazza. A feladatot tehát törölni kell!

■ A sor 51. feladata a publicisztikai szöveg műfaji besorolását kéri négy lehetőségéből (kommentár, glossza, riport, hír). Szemantikailag a hírhez közelebb, de terjedelme (jelzik, hogy rövidítették) miatt inkább tudósítás. Lehet, hogy ez valójában riport, de az idézett részlet alapján ez nem állapítható meg. Javasolom a feladat törlését!

■ Az 56. feladatban (nyitott kérdésként, tehát a helyes választ be kell írni) a szövegben szereplő „rekonstruál” kifejezés magyar megfelelőjét kéri, amely nem változtatja meg a mondat értelmét. Ám a szövegben „rekonstruálták” szerepel, de a helyesnek tartott megoldások között a múlt idejű, többes szám harmadik személyű, tárgyas ragozású alak nem szerepel, csak a **felújít, helyreállít, újjáépít, újjáalkot, helyrehoz** kifejezések. (Vajon hol, miként fogadták el a helyesen ragozott alakot, ha a megadott válaszkulcs ezt nem tartalmazta?) Helyesen a mondatban, hogy az értelmes legyen, a „felújították, helyreállították... stb.” is elfogadhatóként szerepelhetett volna. Vagy pedig másként kellene megfogalmazni ezt a feladatot. Illene törölni, illetve újraértékelni valamennyi tesztlapot!

■ A 8. feladatsor kiinduló szövege Madách *Az ember tragédiája* c. művének idézett részlete. Az 58. feladat: „Válassza ki azt a máig helytálló műfaji meghatározást, amelyet már Madách kortársai is a legáltalánosabbnak véltek *Az ember tragédiája* című alkotásra!

- (A) mesedráma
- (B) melodráma
- (C) lírai dráma
- (D) tragédia

Mivel a legtöbbet és leggyakrabban a **drámai költemény** (mivel műneme dráma, de szövege verses formájú, sok helyen önálló költemény értékű, lírai

elemekben bővelkedő) és az **emberiségdráma** szerepel, ezért a kérdés ilyen megfogalmazása nem megfelelő egy érettségi tesztben! A lírai dráma nem pontos és kétséges is lehet, amint nem mindegy, hogy „szép embertelenséget” vagy pedig „embertelen szépséget” mondunk.

■ Az utolsó, 64. feladat nyitott, betöltendő kérdést tartalmaz, helyesírással vonatkozót. *Az ember tragédiája* szálóigévé vált utolsó mondatára vonatkozik. Le kellett írni a *Mondottam, ember:...* folytatását pontos helyesírással. Elfogadható csupán a „küzdj és bízva bízzál!” alak volt, és kizárt az „és” előtti vessző, és a hiányzó felkiáltójel. Nem az volt a kérdés, hogy miként szerepel a könyvben, hogyan írta le Madách. Viszont amennyiben a kérdés a helyesírással vonatkozik, akkor a szöveg értelmezése okozhat problémát. Ha odaértjük az utolsó szót, akkor **„azt mondtam, hogy küzdj.”** A felszólító tartalmú rész tárgyi alárendelt, de a főmondat kijelentő, ezért a végére pontot kellene tenni. Ha úgy értelmezzük, hogy két külön emberi feladatként küzdjön és reménykedjen, akkor nem felsorolás, mivel így is érthetjük: „Küzdj, és bízva bízzál.(!)” Határeset, amit a helyesírási szabályzat is megenged. Bár ez a mondat szerepel a szabályzatban, de csak a kettőspont utáni kis kezdőbetűre vonatkozik, amikor az egész mondat idézve szerepel egy hosszabb szövegben (Helyesírási szabályzat, 256./a). Madách gondolatát viszont nem elemzi. Tehát az írásjelek használata nem lehet egyértelmű, ezért ilyen kérdés nem illik az érettségi tesztbe. Vagy el kell fogadni minden lehetséges jó alakot! A kérdést újra kell értékelni, de jobb lenne törölni!

A 64 feladatból 10 máris kétséges, rossz, helytelen. Aki csupán ezeket „rontotta el”, már csak 84 százalékos a teljesítménye. Tehát legalább 15 százalékos esélyrontás mutatható ki, ami egy ilyen teszt esetében **elégtelen** jegyet érdemel!

Ennyi hiba és baklövés mellett nem sorolom fel, hogy vajon ezeken túl miért fontos és lényeges tudnia a diáknak, hogy ki fordította Anakreón idézett epigrammáját, hogy Radnóti hányadik eclogája hiányzik, és vajon melyik verse lehet az (a 6. hiányzik, amely talán a *Töredék*). Miért kérdeznak rá W. Scott művére, amely nem is törzsszanyag, és csak apró betűkkel szerepel mellékesen a tankönyvben. És Mikszáthot még

mindig antiklerikális és antifeudális regényíróként kellene ismernünk, mint a kommunizmus dicső időszakában?

Sok zárt feladatsor tartalmaz kellőképpen nem árnyalt válaszlehetőségeket, többértelmű megfogalmazást, amelyek nem teszik lehetővé a helyes megoldást. És nem egy esetben máig le nem zárt, szakmailag vitatott kérdéseket szeretnének megoldatni a diákokkal!

Már megint az a kérdés, hogy azt mérjük-e, amit mérni kellene, azt mérjük-e, amit mérni szeretnénk, azt kérjük-e számon a diákokon, ami miatt ezt a tantárgyat fontos, érdemes és kell is oktatnunk!

Egy mérőszalaggal nem tudunk hőmérsékletet mérni. Legyen az bármilyen pontos, de nem arra szolgál. Viszont egy rossz hőmérő sem lehet alkalmas erre, akárhányszor mérünk vele.

Viszont az eredmény százalékarányos kimutatása ott lesz az érettségi bizonyítványban, esetleg sokak továbbtanulási esélyeit is nagyban befolyásolja. Érdemes lenne alaposabban átnézni a rendszerbe kerülő feladatokat. Arról már nem is szólok, hogy a tantervi követelmények radikális átalakítása is időszerű lenne már, amihez először pontosan tisztáznunk kellene, hogy miért fontos a szövegértés, a nyelvtan tudatos ismerete, az irodalmi szövegek üzenete és hatása a lélekre, magatartásra, kommunikációra, lelki gazdagodásra, lelki békére, a harmónia befogadására. Mert az elvont irodalomelméleti és irodalomtörténeti ismeretek helyett kevesebb művet kellene ismerni, de sokkal mélyebben és alaposabban. Hiába ismer a szakács ezer receptet is, ha egyiket sem kóstolta, nem készítette, s talán nem is látta, csak legfeljebb a receptek listáját, összetevőit tudja fejből... Az irodalom is ilyen.

Örvedetes, hogy nőtt a szövegértési feladatok száma, de ezek megfogalmazását alaposabban át kell gondolni. Tavalyelőtt is volt olyan feladat, hogy hány éve rendezték meg először azt a bizonyos ünnepséget, amire a zárójeles részből kellett volna következtetni, de a kérdés megfogalmazója sem tudatosította, hogy ha kilencedik alkalommal valósul meg, akkor nyolc évvel ezelőtt kezdték el, ha évente került rá sor.

Csak remélni merem, hogy a jövőben az idejéhez hasonló hibákból talán kevesebb lesz, mivel tökéleteset senkitől sem várhatunk.